

BOIOHAEMUM - VE STOPÁCH PŘEDKŮ

15. 1. 2010 • č. 1

Detektoristi – hrobáři archeologie?

Slovanské hradiště HRADSKO

Vážení čtenáři,

po dlouhé přípravě a rozvaze, jak naložit s mnoha informacemi, které se dostávají do naší redakce, jsme se rozhodli pro pravidelné publikování prostřednictvím tohoto elektronického vydání. Obsah magazínu tvoří popularizace života našich předků od lovců mamutů, přes Kelty, Germány, Slovany až po středověk. Další příspěvky budou patřit k základům naučné stezky Ve stopách předků - pozůstatky a ochrana pravěkých sídel, archeoparky, muzejní expozice a rekonstrukce řemesel, apod. Při putování poznáte bohaté kulturní dědictví, které nám zde zanechali naši předkové. Žije u nás mnoho nadšenců, kteří oživují tradiční, mnohdy zapomenutá řemesla a při pořádaných akcích je představuje návštěvníkům. Jako památku chystáme na vybraných místech malé suvenýry, které si budete moci pořídit nebo pamětní razítka, která si můžete otisknout do průvodce.

Věříme, že se nám v budoucnu podaří vycházet i v tištěné podobě...

Vašek Horák, obč. sdružení KELTOI

Datum vydání: 15. 1. 2010

Vydavatel: Keltoi, středisko Boiohaemum

Staroměstské nám. 1, 293 01 Mladá Boleslav

www.keltoi.cz keltoi@keltoi.cz

Redakce: Václav Horák a kolektiv, tel. 602 340 991

email: redakce@boiohaemum.cz

Evidenční číslo MK ČR E 15206

Upozornění!

Archeologické výzkumy mohou provádět, podle zákona č. 20/1987 Sb. pouze AÚ AV ČR a další oprávněně odborné organizace, které mají povolení od Ministerstva kultury ČR. Vyhledávání pomocí detektorů a dalších pomůcek je nezákon-
né a trestné!

Dějiny udatného českého národa

Animovaný cyklus, který obsahově i výtvarně vychází ze stejnojmenné knihy Lucie Seifertové. O tom, jak je důležité znát historii, jistě není pochyb. Bez znalosti historie a historických souvislostí se lze jen těžko orientovat v současnosti.

Forma kreslené animace dokáže výborně spojit informaci a zábavu v humorné nadšázce a naplnit tak i záměr tvůrců, jejichž snahou bylo, aby pohled na naše dějiny

byl úsměvný a mírně, byť laskavě, ironizující. Vypravěčem Dějin udatného českého národa je, jak jinak, český lev. Lev má k české historii samozřejmě citový vztah, každou historickou osobnost důvěrně znal, proto je jeho komentář dost subjektivní. Zároveň má tendenci dějiny trochu vlastenecky heroizovat, což je občas v kontrastu s obrazem.

Rozvržení cyklu, 100 x 3 minuty, je adekvátní obsahovému rozpětí, vždyť se vydáváme na cestu sahající od lovců mamutů až po sametovou revoluci.

Cyklus připravilo Centrum tvorby pro děti a mládež České televize a na obrazovkách se objeví vždy v sobotu před Večerníčkem.

Bartošková, V. a kol.:

Duchcovský poklad v Lahošti

Pozoruhodný příběh mýtu a fakt o jednom z nejvýznamnějších keltských pokladů, nalezeném roku 1882 v Obřím prameni v Lahošti u Duchcova.

V nakladatelství Společnosti přátel města Duchcova KAPUCÍN vyšla kniha publicistky Věry Bartoškové ve spolupráci s Petrem Budinským, Svatoplukem Havříkem, Miroslavem Gloserem a Vladimírem Homolou. „Duchcovský poklad v Lahošti“, která významně doplňuje další nepříliš známá místa v severočeské historii, a to opomíjený vztah pokladu s mytologií Keltů. Stostránková publikace bohatě vybavená barevnými ilustracemi a dokumen-

tárními fotografiemi, graficky upravená výtvarnicí Lenkou Fischerovou, je vlastně první knihou o pokladu věnovanou široké veřejnosti.

Bauerová, Anna:
Stradona

Vyjde 22. února 2010. Nový román Anny Bauerové spojuje tři místa starověkého světa na konci starého letopočtu. V Římě upevňuje svou moc mladý císař Octavianus a daří se mu postavit světovou říši na pevné základy. Druhým místem jsou keltské Čechy, latinsky Bohemia, kde vrcholí ničivá válka mezi bójskými kmeny, a jedním z posledních oppid, které odolává zkáze, je Stradona.

Uvedené knihy si můžete objednat v našem obchůdku na www.keltoi.cz, kde také najdete další vydané tituly věnované poznávání naší historie. Výtěžek z prodeje je věnován na provoz našeho sdružení.

Detektoristi – hrobári archeológie?

Úmyselná devastácia archeologického kultúrneho dedičstva je problémom, ktorý trápi archeológov, historikov a „pamiatkárov“ už dlhé desaťročia. Napriek svojmu jednotiacemu prvku, ktorým je strata poznatkov nevyčísľiteľnej hodnoty, má ničenie archeologických nálezísk mnoho podôb, ako napríklad vykopávanie terakotových sôch v Mali alebo paleoinuitských nástrojov z mrožích klov na Aljaške.

Fenoménom, ktorý najviac zamestnáva odbornú obec nielen v našom stredoeurópskom regióne, je používanie detektorov kovov novodobými hľadačmi pokladov. Tieto osoby úmyselným vyhľadávaním a vykopávaním kovových archeologických nálezov spôsobili, a stále spôsobujú na archeologickom kultúrnom dedičstve nepredstaviteľné škody.

Na internetových diskusných fórach, v odbornej tlači, ako i v komunitách hľadačov i archeológov a dokonca v Európskej komisii prebiehajú debaty o tom, do akej miery je individuálne používanie detektoru kovov vhodné a správne. Občas je medializovaný významný nález alebo správa o tom, ako na jednej z tisícok lokalít prichytili niekoho s detektorom kovov. Verejnosť má často z dôvodu nedostatku konkrétnych infor-

mácií na hľadačov iba skreslený, niekedy dokonca až romantický pohľad. Tento príspevok chce vniesť trochu svetla do problematiky používania detektoru kovov na vyhľadávanie archeologických nálezov na území Slovenska i v zahraničí.

Prečo použitie detektoru kovov škodí archeológii?

Archeologické nálezy sú dokladmi osídlenia územia dnešného Slovenska od praveku až po novovek. Nálezy v prevažnej väčšine predstavujú keramické fragmenty a kamenné úštipy, t.j. veci, ktoré si laik všimne len zriedka. Popri týchto zberateľsky menej zaujímavých predmetoch sa však môžu objaviť aj medené, bronzové a železné nástroje a zbrane, alebo dokonca zlaté či strieborné mince a šperky. Okrem vedeckej hodnoty majú nálezy aj hodnotu umeleckú, estetickú a posledne uvedené i finančnú.

Každý archeologický nález za predpokladu, že je spolu so svojimi nálezovými okolnosťami korektne zdokumentovaný, má však pre odborníka vysokú najmä výpovednú hodnotu, t.j. môže veľa prezradiť o minulosti regiónu, v ktorom sa našiel. Keď takýto nález vykope detektorista, zničí tým nálezovú situáciu a tým pádom je nenávratne stratená podstatná časť informácií, ktoré mohol archeologický nález poskytnúť. Archeológom totiž nejde o predmet samot-

Nelegálna zbierka nálezů z neznámých miest. ný, ale o zachytenie jeho kontextu, t.j. jeho polohy, umiestnenia, či bol nález situovaný v hrobe alebo nie, či bola v okolí keramika a pod. Neodborný výkop všetky tieto informácie, ktoré už nikdy nebude možné úplne zrekonštruovať, zničí.

Rozsah nelegálnych činností potvrdí každý archeológ. Na jednom z obrázkov možno vidieť jamu, vykopanú detektoristami na známom keltskom hradisku v Trenčianskych Bohuslaviciach, ktoré je cieľom detektoristických aktivít od 90-tych rokov 20. stor. Takýchto jám sa iba počas jednej obhliadky na tejto lokalite našlo niekoľko desiatok. Čo jama, to viac či menej významný nález. A takýchto nálezísk sú len v strednej Európe tisícky, niektoré so stovkami jám...

Známy je prípad z januára 2008, keď sa vo vyhorenom byte v Prahe našli stovky archeologických nálezov, vyhotovených z kovu, pochádzajúcich pravdepodobne aj z územia Slovenska. Zástupcovia českého Archeologického ústavu vtedy zvolali tlačovú konferenciu, na ktorej užasnutej verejnosti prezentovali charakter týchto nálezov. A túto zbierku nemožno zaradiť k tým väčším.

Tomáš Michalík, právnik a archeolog krácano, vice na www.boiohaemum.cz

Foto Martin Frouz, National Geographic Česko, Archeologický stav

Slovanské hradiště HRADSKO

Hradsko - opevněné sídliště z mladší a pozdní doby bronzové a raně středověké hradiště se rozkládá na oválné náhorní planině na mohutném terénním bloku nad údolím říčky Pšovky.

Okraje náhorní planiny spadají strmými pískovcovými skalními stěnami do Kokořínského a Kaninského dolu i do rokle na severu; převýšení činí místy až 100 metrů. S okolním terénem je hradiště spojeno pouze 70 metrů širokou a sedlovitě sníženou šíjí, chráněnou dvojítm opevněním. Vnější opevnění vymezuje celkovou chráněnou plochu o rozloze 9,3 ha. Další, méně snadný vstup umožňovala jen strmá rokle Ráč z údolí Pšovky, pravděpodobně zajišťující přístup k vodnímu zdroji.

Hradsko v době bronzové až laténské (1 600-500 let př. Kr.)

V době bronzové, a to již v období kultury únětické 16.-15. století př. Kr., došlo k výraznějšímu osídlení, které s větší či menší intenzitou trvalo celé tisíciletí.

Podle nalezených jamek po kůlech a podle nálezů uvnitř zahloubených drobných objektů usuzujeme, že únětičtí osadníci žili v povrchových chatách s kolovou konstrukcí stěn vyplétaných proutím a vymazaných jílovou mazanicí, získanou v blízkém okolí obydlí z jam, do nichž

později ukládali odpadky. Z těchto jam archeologové získali části nádob, např. hlazené hrnce, koflíky, misky i velké zásobnice na zrní. Dále to jsou hliněné cedníky s otvory ve dně, pekáč na sušení zrna a hliněná válcovitá závaží. Pozoruhodným nálezem je pár náramků ze zpětně stočeného bronzového drátu.

Do 8. st. př. Kr. je datována nalezená hrazená osada pozdní doby bronzové kultury knovízské, především štitarského stupně ve východní části areálu tvořená dvojicí žlábků pro palisádové oplocení.

Obydlí na Hradsku měla v této době tvar obdélníkových povrchových chat o rozměrech 7x10 metrů.

Hradsko v době slovanského osídlení – v raném středověku

Podle provedeného povrchového sběru lze doložit, že plošina byla osídlena Slovy ještě před postavením nejstarších hradeb, přibližně od 7. st. O rozložení objektů v této fázi osídlení zatím nejsou žádné doklady.

Skutečné hradiště zde bylo postaveno

až v raném středověku. Šíjové opevnění slovanského hradiště tvoří dvě hradební linie, které na základě archeologických zjištění nejsou současné. V 9. století byla vybudována vnější obloukovitá hradba lemovaná vnějším příkopem. Zbytky této hradby v podobě valu procházely návsí dnešní vsi a při terénních úpravách započatých již v 1. polovině 19. století byly téměř rozvezeny. Přes omezený rozsah archeologické sondáže lze uvažovat o několikrát rozšiřované dřevohlinité hradbě nejspíše roštové konstrukce s čelní kamennou zdí kombinovanou s dřevěnými kůly. V první fázi dosahovala hradba šíře asi 7 metrů a postupně byla v několika etapách rozšířena až na 14 metrů.

Vnitřní hradební linie, výrazně poškozená orbou, se dochovala v podobě vysoké meze západně od vsi. Ta byla vybudována až kolem poloviny 11. století.

Vnitřní zástavba v 9. až v první polovině 10. století je tvořena dvorcem na nejvyšším místě náhorní plošiny. Dvorec je tvořen pravoúhle lomeným palisádovým žlabem, který vymezoval prostor, ve kterém se nacházely obytné objekty a jámy. V 11. století byly provedeny změny v podobě stavby vnitřního valu, zmenšení opevněné plochy a hustějšího osídlení. K zástavbě mladší fáze hradiště zřejmě patřil i kostel sv. Jiří, stojící v místech dnešního několikrát přestavěného kostelíka.

Nejstarší fáze slovanského hradiště, počátek 9. století, byla často ztotožňována s hradem Canburg, který je zmiňován franskými písemnými prameny v souvislosti s tažením vojsk Karla Velikého do Čech v roce 805.

Hradiště Minice

Hradiště, pravděpodobně z doby halštatské, se rozkládá na ploše přibližně 1 ha v polích nad údolím Holubického potoka (dříve Rusavky) v městské části Kralup nad Vltavou, v Minicích ve výšce 274 m n.m. Dnes jsou z něj patrné jen valy.

Expozice: Hradiště

Lokace: Obec: Kralupy nad Vltavou - Minice | Okres: Mělník | Středočeský kraj

Datování: | Doba bronzová | Keltové

Hradiště, pravděpodobně z doby halštatské, se rozkládá na ploše přibližně 1 ha v polích nad údolím Holubického potoka (dříve Rusavky) v městské části Kralup nad Vltavou, v Minicích ve výšce 274 m n.m. Dnes jsou z něj patrné jen valy. Nejnáznější přístup je ze silnice Kralupy nad Vltavou - Tursko nebo Kralupy nad Vltavou - Kladno proti proudu Rusavky.

Z rozlehlého terénního bloku jižně od Minic se západním směrem rýsuje ostrožna v ose západ východ. Z jihu a západu spadají prudké srázy do údolí Rusavky, která se v údolí vlévá do potoka Zákolanského. Ten vyhloubil údolí na sever od ostrožny s akropolí. Snadno přístupný tak zůstává pouze východ a severovýchod. Na této plošině vyrostlo v halštatu mohutné

a podle některých názorů velmi důležité hradiště. Západní část ostrožny je zničena lomem a poškozena menšími lomy je i vnitřní část. Trojdílné hradiště se skládá z vnitřního prostoru (akropole), ze severního a východního předhradí. Akropole měla rozměry pouhých 40x40m se samostatným opevněním. Na východě byl vylámán 60m dlouhý příkop a na severu výhodně

postavená hradba na terénním zlomu. Osm metrů za příkopem stála na akropoli zřejmě velká obdélníková stavba, z níž zůstala kamenná dlažba s jílovitou dusanou podlahou. Východní předhradí o velikosti 200x50m bylo z přístupné východní strany opevněno hradbou příčnou a příkopem. Jsou dnes částečně viditelné, vinou rozorání při zemědělské činnosti. Z jihu se dochovala v prudkém svahu (2m pod hranou) kamenná hradba vedoucí i pod akropolí. Navíc jsou v prudkém svahu výrazné doposud nezkoumané terasovité úpravy. Na

severním okraji odděluje plochu od severního předhradí výrazná terasa beze stopy opevnění. Toto severní předhradí má téměř 2ha a je opevněno ze severu a východu 2m vysokou mezí. Možné další předhradí je v prostoru na východ od severního. Nápadná je vysoká mez vedoucí od hrany ostrožny od severozápadu na jihovýchod k bulžnickovému skalisku.

V roce 1935 se rozhodl Minické hradiště prozkoumat regionální badatel a zakladatel krajinského muzea v Kralupech P. F. Masner. Došel k závěru, že hlavní osídlení spadalo do 1. tisíciletí př. n. l. Povrchovým sběrem získal keramiku kultury knovízské a bylanské. Kupodivu nezachytil kulturu halštatskou, která je zde nejčastější. Místo bylo pro hradiště kdysi vybráno pro svou vyvýšenou polohu. Chráněno bylo do značné míry svahy, které strmě spadají do údolí, a bylo obeháno hradbami. Zbytky valů jsou patrné dodnes. Na jižní straně nad Rusavkou se v některých místech zachovaly zbytky kamenných základů hradeb. Vchod na hradiště byl z východní strany, kde byl svah nejmenší. Záhadou zůstává, kde obyvatelé hradiště brali vodu. Zajímavý údaj přinesl dobový článek. Uvádí se v něm, že v roce 1913 navštívila lom pod hradištěm hraběnka Černínová, zajímavější se o svůj bývalý majetek. Přítomným kameníkům a minickému strážníkovi Jaroslavu Čer-

venkovi ukázala plánek, na kterém byl zakreslen vodovod převádějící vodu od kapličky sv. Gottharda jihovýchodně položené až na hradiště.

Vzdálenost mezi oběma místy je asi 1,5 km. Měřením pomocí teodolitu bylo zjištěno, že od kapličky sv. Gottharda ke hradišti je skutečně mírný spád. Voda mohla být přiváděna dřevěným žlabem. Dnes však v okolí sv. Gottharda žádné prameny nejsou, jen poblíž v Holubicích pramení Rusavka. Na dobové mapě nakreslené mistrem Holubem je také zakreslena na východní straně hradiště studna. Je možné, že v době pořízení mapy v roce 1935 byly ještě patrné její zbytky, dnes ji již nelze najít.

K serióznímu archeologickému výzkumu bylo přikročeno až v roce 1970. Když poprvé tuto vrcholovou plošinu navštívil pracovník Národního muzea Dr. Miloslav Slabina, našel zde jenom pole státního statku bez jakýchkoliv známek pravěkého osídlení. Pozemek bývalého hradiště byl dlouhá léta v majetku sedláků Dúrasových z Minic a v době kolektivizace byl majitelům odebrán. Vrstva ornice je tu vesměs slabá, takže při orání musel pluh zachytávat za pravěké objekty. Směrem k jižnímu okraji, kde byly valy, se tloušťka ornice zvětšuje na několikanasobek. Již první sondy zkusmo položené na nejvyšším místě byly dost bohaté na nálezy.

V pravěké keramice převažovaly nálezy kultury halštatské.

Z dlouholetého archeologického výzkumu vyplynulo, že minické hradiště vzniklo v mladší až pozdní době halštatské, snad v 7. až 6. stol. př. n. l. Obydleno bylo jenom krátce, a možná vůbec ne. Archeologové se domnívají, že místo sloužilo jako kultovní středisko. V době příchodu Slovanů na naše území, tedy v 6. a 7. stol. n. l., bylo hradiště již více než tisíc let opuštěné.

Některé sondy přinesly překvapení. Tak např. obrácená stratigrafie, kdy střepy starší kultury se nalézaly výše a mladší pod nimi. Příčinou bylo přemísťování zeminy při stavbě hradiště a příslušných násypů. Za jižní hradbou odkryl Dr. Slabina plochu s dlažbou z oblázků. V nálezech vynikají zlomek džbánku točeného na kruhu, (za-

tím nejstarší točená keramika v Cechách), výhonky mořského korálu z náhrdelníku, trojhrbitá bronzová šipka s tulejkou. Ve všech případech však šlo nejspíše o import. Dále se našly zlomky dětských lebek a kosti stepního ptáka dropa velkého. Překvapením byl i objev hlubokého příkopu táhnoucího se napříč hradištěm. Je 60 m dlouhý, 6 m široký a 3 m hluboký. V jeho výplni se našly stopy dvou požárů dřevěného opevnění. Zajímavé je zjištění, že po celou dobu archeologického výzkumu, který trval 19 let a byl předčasně pro nedostatek finančních prostředků ukončen, se nenašla žádná stopa po pohřebišti.

Minické hradiště bylo kdysi zničeno za dnes neznámých okolností. Po posledním požáru již zřejmě nebylo obnoveno.

Agrimonrix

